

Гібридна війна у парадигмі сучасної теорії пізнання

Б. Калініченко

Кафедра державної служби, публічного адміністрування і політології, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Черкаси, Україна.

Paper received 10.02.20; Accepted for publication 26.02.20.

<https://doi.org/10.31174/SEND-HS2020-223VIII37-12>

Анотація. В статті з позицій еволюційної епістемології аналізуються явище гібридної війни; відмічається, що більшість публікацій про неї подаються з позицій теорії відображення і тому наголошується на тому, що гібридна війна є комбінацією традиційних та нетрадиційних методів ведення війни, які включають використання сил спеціального призначення, нерегулярних збройних формувань, підтримку внутрішніх заворушень та сепаратистських рухів, інформаційну війну та пропаганду, дипломатичні заходи, кібератаки, економічний тиск та ін.; у той же час погляд з позицій методології еволюційної епістемології висвітлює більш глибокі залежності і більш потужні детермінанти у мисленні і поведінці державного керівництва РФ, що веде агресивну війну проти України, оскільки гібридність тут виявляється у змішанні форм буття двох несумісних цивілізацій: індустріальної - від якої унаслідуювано форми мислення, світосприйняття, світогляд, ідеологія поведінки і інформаційної – від якої запозичуються засоби і технології ведення війни.

Ключові слова: війна, гібрид, еволюційна епістемологія, світогляд, технократизм, ідеологія, мілітаризм, політика, індустріальна цивілізація, інформаційна цивілізація, мислення, держава-агресор, методи, епоха.

Постановка проблеми. Сучасний стан соціального світу знаходиться, як відомо, у гострій кризі. Вона, світова криза, настільки глибока, що породжені нею суперечності кровоточать гострими локальними, міжрегіональними, етнічними, міждержавними і внутрішньодержавними військовими конфліктами. Саме до таких криз міждержавного походження відноситься російсько-українська гібридна війна, що точиться з 2014 року і забрала декілька десятків тисяч людських життів з обох сторін, зрушила з насиджених місць декілька мільйонів мирних мешканців Донбаського регіону, рознесла вщент їх домівки і майже знищила будь-яке виробництво.

На шостий рік війни, що отримала визначення як гібридна війна, фактично немає чіткого теоретичного пояснення з яких причин вона виникла, які джерела її живлять, у чому її суть, до чого вона веде, а головне – коли і чим вона має завершитись. «Визначення «гібридна війна» відсутнє в міжнародно-правових документах. Більше того, такого поняття не існує й у Воєнній доктрині України - документі, що є національною системою керівних поглядів на причини виникнення, сутність і характер сучасних воєнних конфліктів» [1]. Тому вивчення даного явища було і залишається актуальною не тільки практичною, але й теоретичною проблемою, що має бути у центрі уваги філософів і науковців, а не тільки політиків і військових.

Аналіз досліджень і публікацій. Не можна сказати, що на шостому році ведення війни проблема не отримала певного теоретичного осмислення. Відомою є колективна монографія, що підготовлена фахівцями Національного інституту стратегічних досліджень, вперше у вітчизняній та світовій науці детально досліджено явище світової гібридної війни в перспективі російської агресії проти України. В ній сутність гібридної війни розглянуто у контексті системної кризи світової безпеки, а її феномен – як новітній вид глобального протистояння. Детально розглянуто причини та передумови російської агресії проти України, її стратегічні цілі, а також особливості ведення гібридної війни у різних вимірах: воєнному, політичному, економічному, соціальному, гуманітарному, інформаційному. Аналізуються локальні успіхи нашої держави у протидії ворожим планам РФ за окремими напрямками. Зроблено загальний висновок про доведення Україною своєї спроможності як держави, що

відстоює свій суверенітет у боротьбі з агресором. Розглянуті питання реформування міжнародних безпекових інститутів та пошуку балансу сил у новій, гібридній реальності [2].

З 2015 року в Україні створено й працює «Бюро протидії гібридній війні», що спрямовує свою дію на розробку стратегії протистояння російській агресії. Його співзасновники Тарас Березовець і Євген Мага стали авторами відповідно двох теоретичних праць: «Анексія: острів Крим. Хроніки гібридної війни» й «Гібридна війна: вижити і перемогти». На національному телебаченні країни виходить авторські програми, наприклад, авторська програма Артема Конопкіна - «Міжнародні військові новини», спецпроект Вадима Павловського «Війна – це коли болить серце» та ін..

Виникли спеціалізовані аналітичні центри вивчення гібридної війни і створені відповідні аналітичні передачі на телебаченні. Так, наприклад, Борис Бідичев, керівник «Центру вивчення гібридної війни», ГО «Українська тактика» на питання «Що таке "гібридна війна"? Що включає в себе це поняття?» зазначає так: «Це війна яка поєднує традиційні і нетрадиційні методи. Тобто, симетричні і асиметричні, військові і невійськові методи ведення війни. Тут є кілька формулювань від Натана Фрера, Френка Хоффмана, від Філіпа Карбера. Кожен з них по-своєму визначає, що таке гібридна війна. Але я вважаю, що краще за все нам розуміти, те що гібридна війна - це війна, яка поєднує звичайні і незвичайні форми ведення війни, які дійсно переплітаються, і ніхто вже не може зрозуміти взагалі: це війна чи не війна точиться. І це, мабуть, найнебезпечніше» [3].

Сьогодні тема «гібридних війн» вже широко висвітлюється у ЗМІ, а також є предметом спеціальних досліджень. Зокрема, такі дослідження проводились відомими експертами світового рівня, в т. ч. Френком Гофманом, Деніелом Ласіком, Джорджем Девісом та Девізом Кілалленом (США), а також Френком ван Каппеном (Нідерланди). До цього треба додати низку статей, що вийшли за цей час у вітчизняних виданнях за авторством Володимира Горбуліна [4], Євгена Магди [5], Ольги Гойман [6], Михайла Требіна [7], Валентина Предборського [8] та ін.

Вітчизняні та іноземні політологи та дослідники військових конфліктів впевнені, що саме використання

традиційних та нетрадиційних форм і методів ведення війни, а саме: комплексне використання регулярних підрозділів ЗС РФ, економічний тиск (з використанням енергетичного фактору), безпрецедентна пропагандистська кампанія, дипломатичне блокування правових механізмів міжнародних організацій по врегулюванню конфлікту і т. п. Саме дії РФ в Україні додали важливі визначальні методики до дискусій з проблематики «гібридної війни» [9].

Є й інші трактовки даного явища. Як правило робиться наголос, що «вони мають прихований характер та спостерігаються, переважно, у політичній, економічній, інформаційній і спеціальній сферах. Військо для вирішення окремих завдань залучається в невеликій кількості. ... Суттю такого підходу є зміщення центру зусиль з фізичного знищення супротивника в рамках масштабної війни до вживання засобів «м'якої сили» проти країни-супротивника з метою дезінтеграції та зміни її керівництва, включення до сфери свого впливу. При цьому, характерні особливості «гібридних війн» наступні: агресія без офіційного оголошення війни; приховування країно-агресором своєї участі в конфлікті; широке використання нерегулярних збройних формувань (в т. ч. під прикриттям мирного населення); нехтування агресором міжнародними нормами ведення бойових дій та чинними угодами і досягненими домовленостями; взаємні заходи політичного та економічного тиску (за формального збереження зв'язків між двома країнами); широка пропаганда та контрпропаганда з застосуванням «брудних» інформаційних технологій; протистояння у кібернетичному просторі».

Ми вважаємо, що вищевикладене розуміння явища гібридної війни не достатньо для того, щоб: по-перше, визначити глибинні причини і джерела самої можливості такого роду війн, по-друге – для протистояння у гібридній війні треба оволодіти теоретичним горизонтом і мати там перевагу, оскільки він є сегментом ідеологічного і військового протистояння; по-третє, просування РФ «руського миру» в Україні є культурологічним рівнем протистояння двох держав, що є похідним від цивілізаційного розвитку і для протистояння на цьому рівні також треба мати більш теоретичну і методологічну перевагу у розумінні даного явища, а не уповати тільки державну політику, міжнародну дипломатію і національну військову силу.

Нагадаємо, що термін «гібрид» походить від (лат. *hibrida, hybrida* – помісь), тобто, організм або клітина, отримані внаслідок схрещування генетично розрізняються форм. Цікаво, що поняття гібрид особливо поширене в ботаніці, але застосовується і в зоології. Можливість штучного отримання гібридів вперше припустив німецький учений Р. Камераріус в 1694 році. Вперше штучну гібридизацію здійснив англійський садівник Томас Фейрчайлд, схрестивши в 1717 році різні види гвоздик [10].

Логічно постає питання, а чи можна його використати й у сфері соціально-політичних відносин, як у просторі конкретної держави, так і у міждержавному просторі?

До речі, у XVIII столітті гібриди в російській народній мові називалися «ублюдками». У 1800 році Тимофій Андрійович Смеловській ввів термін «помісі», який проіснував весь XIX століття, і тільки в 1896 році Андрій Миколайович Бекетов запропонував термін «гібриди» [11].

Тож, наша дослідницька проблема полягає в тому, щоб уточнити гібрид яких саме цивілізаційних форм світоустрою є сучасна гібридна війна, що розв'язала РФ проти України. При цьому термін «війна» ми сприймаємо у загальновизнаному сенсі, а саме, як: «комплекс заходів спрямований на захоплення чужих природних, енергетичних та людських ресурсів. Війна - складне суспільно-політичне явище, пов'язане з розв'язанням суперечностей між державами, народами, національними й соціальними групами з переходом до вжитку засобів збройної боротьби, що відбувається у формі бойових дій між їхніми збройними силами. Це специфічна форма вияву соціальних відносин, в якій панує збройна боротьба як продовження політики, що підпорядковує своїм цілям усі сфери суспільного життя. Зазвичай характеризується крайньою колективною агресією, руйнуваннями та високою смертністю. Головний інструмент у війні – армія» [12]. За відомим визначенням Клаузевіца, «війна є продовження політики іншими засобами».

Методологія дослідження. Для іншого бачення явища гібридної війни слід змінити методологічну призму для аналізу військового конфлікту між Україною і РФ. Викладені вище експертні оцінки і висновки з реальних подій щодо гібридної війни ґрунтуються на теорії відображення, що справедлива лише для певного етапу соціально-політичного розвитку соціальних відносин.

Якщо ж суспільство у своєму еволюційному розвитку піднімається на більш високу ступінь розвитку, то мають змінюватись й методологічні підходи до його вивчення. Тому ми ж пропонуємо поглянути на дану проблемну ситуацію з позицій еволюційної епістемології (теорії пізнання). Вона зародилася, як відомо, в середині XX ст.. Біля її витоків стояли: Ж. Піаже, К. Поппер, М. Полані, К. Лоренц, Х. Ортега-і-Гассет, М. К. Мамардашвілі, С. Е. Тулмін, І. П. Меркулов, А. С. Майданов та ін.

В її основі лежить гіпотеза, про те, що процеси біологічної соціальної еволюції мають різний темпоральний вимір, тобто, можуть не співпадати у часі і просторі. Нагадаємо, що темпоральна логіка (англ. *temporal logic*) в сучасній неklasичній логіці – логіка, яка враховує причинно-наслідкові зв'язки в умовах часу. Так ось гібридна війна є, за нашою робочою гіпотезою, продуктом «відставання» мислення державного керівництва РФ, а не тільки В. Путіна, від темпів і результатів цивілізаційного розвитку сучасного планетарного світу.

Мета роботи полягає у аналізі розриву між технократичним мисленням державного керівництва РФ і цивілізаційно-оновленим планетарним розвитком, що й породив гібридну російсько-українську війну.

Результати теоретичного дослідження. Російська агресія проти України не перша і не остання спроба державного керівництва утримати світ у рамках застарілої ідеології «руського миру». До цього були, як відомо, російсько-грузинська війна, військові конфлікти РФ з державами Прибалтики і Середньої Азії, а також конфлікт у Придністров'ї, що пов'язаний з Молдовою. Їх причина та ж сама, що й у випадку з розв'язуванням агресії проти України.

Причини чому саме Україна стала об'єктом гібридного нападу пояснюється у «Докладі №1», що підготувало у квітні 2016 року Бюро протидії гібридній війні. Він мав, як відомо, назву «Росія - 2016: контури гібридної війни». Його автори вважають, що агресія РФ проти

Україні є закономірним кроком В. Путіна, чия зовнішня політика будується на суміші двох основних принципів.

Наведемо їх точку зору такою, як вона подана в оригіналі даної доповіді у Всеукраїнському прес-центрі Українського національного інформаційного агентства "Укрінформ" під час презентації першої доповіді аналітика Бюро протидії гібридній війні Сергія Постоловського: "Росія-2016: контури гібридної війни". «Перший - ґрунтується на спробі відновити біполярність в сучасному світі, як було за часів існування СРСР. Намагаючись нав'язати США новий світовий порядок, де буде існувати чіткий поділ сфер впливу між двома країнами, Росія не усвідомлює згубність такої ідеї в XXI столітті. По-перше, Америка ніколи не піде на такий варіант, розуміючи, що сьогодні Росію можна задавити економічно, минаючи прямого військового конфлікту між РФ і США. По-друге, Росія не може бути супердержавою в тих умовах, якими мислить сьогодні цивілізований світ. Тут ми говоримо, звичайно, про громадянське суспільство, ефективної соціальної політики, зростання внутрішнього виробництва, існування стабільного середнього класу, розвиненій інфраструктурі, науково-технічному прогресі, незалежності судів, верховенство закону, наявності ефективного політичної опозиції і так далі, тобто всім тим, чого немає в путінській Росії.

Говорячи про «радянську спадщину» сьогоденного світогляду Володимира Путіна, потрібно відзначити його захоплення саме сталінської моделлю побудови владної вертикалі і реалізації імперської політики СРСР...

Другий принцип черпає свій початок з Російської імперії, точніше з часів Миколи I, чіє правління історики називають піком абсолютизму в Росії. З цього випливає, що Володимир Путін має на меті відтворити імперію, рівну за розмірами Російської імперії до 1917 року і одночасно досягти з США домовленості про невтручання кожної з країн в сфері впливу іншої. До речі. Центральну і Східну Європу Путін розглядає виключно як сферу впливу Росії. Тому європейська інтеграція цих країн, так само як і їх членство в НАТО розглядається Кремлем виключно як загроза національній безпеці РФ» [13].

Автори даного доповіді цілком слушно підмітили оцінили реакційний характер дії державного керівництва РФ. Наша корекція оцінки у даному випадку агресивних дій РФ полягає у тому, що ми пояснюємо їх причину з більш глибоких підвалів розуміння сучасного еволюційного процесу.

Свєген Магда, у свою чергу, зазначає, що «мабуть, можна виділити дві головні причини розв'язання гібридної війни проти України - масштаб і нерєформованість нашої держави. Це фатальне поєднання, укупі з наявністю у Росії достатнього обсягу золотовалютних резервів і легіону агентів впливу в українських (і не тільки українських) коридорах влади і бізнесу, забезпечує стрімке перетворення України з ситуативного союзника Росії в жертву її агресії. Подібні прецеденти у світовій історії траплялися і раніше, але протистояння найбільшій державі світу і найбільшій країні в Європі привертає до себе увагу. Дозволю собі припустити, що саме цього Путін і домагався, оскільки гіпотетичне поразки України може надати гнітючий вплив не тільки на пострадянські країни, а й держави Балтії і Центральної Європи, що стали членами Європейського союзу і НАТО. Нагадаю: ослаблення цих альянсів є стратегічним завданням Російської Федерації» [14].

Наша подана вище дослідницька позиція полягає у тому, щоб розглянути предмет дослідження у просторі міжцивілізаційного зсуву, коли індустріальна цивілізація майже завершила проходження свого життєвого циклу і нині знаходиться у стані аномії. Її шлях був довгим і Росія увесь час відставала від розвитку європейських держав. Нагадаємо, що життєвий шлях індустріальної цивілізації складається з чотирьох етапів, а саме: зародження – XVI (1543) – кінець XVII ст.; зростання – кінець XVII ст. - кінець XIX ст.; зрілість – кінець XIX (1895) - 80-ті роки XX ст.; занепад – 70-і роки XX ст. - середина XXI ст.

З вищеподаною систематизацією розвитку індустріальної цивілізації гармоніє висновок М. Фуко, що поданий ним у праці «Слова и вещи» (1977). Його праця присвячена, як відомо, нарису історії європейської культури від Відродження до середини XX ст. [15].

Розвиток світової спільноти М. Фуко аналізує як зміну парадигм знання. Тому він у її розвитку виділив наступні етапи, що охоплюються поняттям епістемі (епістема по-грецьки - знання, пізнання): на першому етапі (Відродження) – епістема подібності або подоби; на другому етапі (Просвітництво) – епістема відмінності; на третьому етапі (XIX століття) – епістема систем і організацій; на четвертому етапі (сучасність) – це епістема контролю. «Епістема контролю проявляється в тому, що над усіма уявленнями про системи та організації панує можливість доступу до інформації. Влада дає доступ до інформації та можливість маніпулювати нею, а через неї маніпулювати людьми» [16]. Контроль набуває, як бачимо, глобального масштабу й охоплює усі складові нашого життя і на його «вудочку» й попалося державне керівництво РФ і не тільки воно одне. Технократична жага взяти усе під адміністративний контроль сьогодні проглядається у діяльності будь-якого адміністративного апарату.

Вищевикладене означає, що мислення державного керівництва РФ перебуває у інерційному стані і тому воно планує шляхом жорсткого контролю за допомогою військової сили і сучасних так званих «м'яких» технологій маніпулювання свідомістю людей повернути соціальний розвиток назад і загнати фактично нові суспільно-політичні структури, що виникли за роки перебудови, у морфологічну форму індустріалізму, що себе пережила.

До цього його, державне керівництво РФ, спрямовує й інші духовні чинники старої доби, ми маємо на увазі так званий «дух епохи», філософію, провідний світогляд і панівну ідеологію етапу зрілої індустріальної цивілізації.

Нагадаємо, що у ідеологічному просторі СРСР експлуатувався суспільно-політичний клімат, що склався в результаті Перемоги 1945 року, а це означає що нині у духовному просторі РФ панує еkleктика і аномія, крайній цинізм по відношенню до людини та її життя і правовий нігілізм у правовому полі держави і міждержавних відносинах.

Якщо бути послідовним у оцінці змісту і дії духовних чинників третього і четвертого етапів життєвого циклу індустріальної цивілізації, то ми повинні відмітити, що вони або їх залишки утворили у духовному просторі російського суспільства гримучу суміш.

На етапі її зрілості, а це кінець XIX (1895) -80-ті роки XX ст.: дух епохи утримував у собі ідеї Світової революції і холодної війни; у сфері філософії панувала не-класична філософія і постмодернізм; наукова картина світу пояснювалась через релятивізм і через взаємодію

різних об'єктів; провідним світоглядом був милітаризм, а панівною ідеологією – технократизм.

Перебудова, що була об'явлена при М. Горбачові за-свідчила перехід світового співтовариства у четвертий етап – етап занепаду індустріальної цивілізації, що розпочався з 80-х років ХХ ст. і продовжується по сьогодні. Він характеризується: духом планетарної катастрофи глобалізації, екологічної, військової загрози; пост-модернізм поступився пост-постмодернізму; наукова картина світу характеризується як конструктивний Хаос, тобто, аномія і фрустрація; у світоглядному плані вибухнув неприкритий цинізм і правовий нігілізм, а панівною ідеологією визнано мультикультуралізм, що на початок ХХІ ст. виявився абсолютно провальним.

І якщо, духовна атмосфера російського суспільства виявилася під повним контролем пропаганди Кремля, то матеріальна база суспільства отримала певний розвиток під тиском інновацій інформаційної цивілізації, що у цей час вступила у етап породження. Її вихід на ззовні забезпечується механізмами самоорганізації соціального світу. Саме вона принесла на терени РФ Інтернет, Facebook і інші світові мережі, оскільки на цьому етапі саморозгортання соціального світу суспільство розвивається значно швидше, чим змінюється мислення людини.

Таким чином, у діяльності державного керівництва РФ чітко прослідковується наявність ідеологем попередніх етапів життєвого циклу індустріальної цивілізації. Тому далеко не випадково, що у своїх заявах, президент РФ не раз критикував як Володимира Леніна, так і Микиту Хрущова, захоплюючись виключно стратегією Йосипа Сталіна, а по регіонам відновлюються пам'ятники І. Сталіну. Це з одного боку, а з іншого – виявляється гостре неприйняття ним, російським керівництвом, реалій інформаційної доби і звідси намагання заборонити в країні сучасні мережі, й інші нові комунікативні можливості для спілкування громадян країни між собою і світом.

На керівництво РФ впливає страх, що поведінка народу виявиться поза можливістю контролювати силовим блоком держави. У той час як згідно з даними російського аналітика Степана Демури, сьогодні в Росії армія з усіма вузами і конструкторськими бюро становить трохи більше 1 млн осіб; ФСБ, ФСО, спецв'язок, спецслужби - 2 млн 160 тис.; МНС, МВС, УФСІН, прокуратура і так далі - 2 млн 561 тис.; митниця, податкова та інші інспекції - 1 млн 356 тис.; чиновники, ліцензуючі, контролюючі організації - 1 млн 321 тис.; інші службовці - 1 млн 252 тис.; клерки пенсійних, соціальних, страхових та інших фондів - 1 млн 727 тис.; депутати і їх апарат - 1 млн 872 тис.; священнослужителі - 530 тис.; нотаріуси, юридичні бюро, адвокати, ув'язнені - 1 млн 843 тис.; приватна охорона, детективи - 1 млн 98 тис.; офіційно безробітні - 8 млн 420 тис [17]. Відзначимо також, що в розвинених країнах на соціальні витрати - охорону здоров'я, освіту, культуру, спорт, житлово-комунального господарства і так далі витрачається 70% бюджету. У

Росії - 15%. Витрати на держапарат в розвинених країнах - 11%, в Росії - 63% [18].

Керівництво РФ на повну силу намагаються використати технічні і технологічні можливості інформаційної цивілізації для нарощування військової потужності, а у сфері пропаганди з метою взяти під контроль свідомість пересічного громадянина країни і не жалкують грошей для підтримки пропагандистських каналів, наприклад, Russia Today, що працюють на зарубіжну аудиторію.

Тому гібридність поведінки сучасного державного керівництва РФ полягає у тому, що духовний елемент, яким вони послуговуються, зберігається той, що напрацьований ще у просторі індустріальної доби, а технічні і технологічні можливості для ведення агресивної політики і гібридної війни проти сусідів, запозичуються ними з інформаційної цивілізації.

Тому цілком не дивно, що розуміючи визначальний вплив вищевикладених духовних чинників, якими керується державне керівництво і більша частина національної еліти РФ, «ще в 2008 році, відразу після агресії Росії проти Грузії, видатний український політичний експерт, на той час науковий директор Інституту Євро-Атлантичного співробітництва Олександр Сушко в своїй статті «Україна - наступна?» Говорив, що «Росія почала в Грузії війну за встановлення нового світового порядку. Грузія - це перший етап, але разом з тим і «пробна куля». Демократичному світові кинута виклик, не менш небезпечний, ніж політичний іслам. Якщо Захід проковтне пігулку і пробачить Росії грузинську війну, вторгнення «миролюбних танків» в Україні стане лише питанням часу» [19]. І він виявився, на жаль, правим.

Висновки. Категорія «війна» отримує, як виявляється, розвиток у ході сучасного культурно-історичного і політичного розвитку світової спільноти. Якщо «війна першого покоління» – це стиль відомий як «наполеонівський», що характеризується лінійними та фланговими побудовами та ґрунтується, загалом, на застосуванні людської сили. Умови Першої світової війни, які обумовили застосування тактики, що базувалась на вогневій потужності, отримали назву «війни другого покоління». Під час Другої світової війни Німеччина використовувала ресурси агентурної розвідки для проникнення в тил ворога з метою нанесення проти нього ударів зсередини, що отримало назву «війни третього покоління». То, на початку ХХІ століття вона, категоріальна матриця, збагатилася, на жаль, ще одним видовим поняттям «гібридна війна». Це означає, що ми маємо справу з «четвертим поколінням війни».

Сучасна російсько-українська війна має гібридний характер, оскільки у її веденні державним керівництвом РФ змішуються і використовуються на практиці дві цивілізаційні форми, а саме: засоби маніпулювання, кібертехнології і закономірності, що несе у собі інформаційна цивілізація, а стереотипи мислення, світоглядні і ідеологічні засади, цілеутворення і цілепокладання, форми реалізації ті, що залишилися від індустріальної доби.

ЛІТЕРАТУРА

- [Е. ресурс]. - Режим доступу: <http://bintel.com.ua/uk/article/gibrid-war/>
- Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. – К.: НІСД, 2017. – 496 с.
- Так що ж таке гібридна війна? і чи гібридна війна в Україні? [Е. ресурс]. - Режим доступу: <https://www.armyfin.com.ua/tak-shho-zh-take->
- g%D1%96bridna-v%D1%96jna-%D1%96-chi-g%D1%96bridna-v%D1%96jna-v-ukra%D1%97n%D1%96/
- Горбулін В. "Гибридная война" как ключевой инструмент российской геостратегии реванша Зеркало недели: международная общественно-политическая газета.-2015.-№ 2.-С.3.; В поисках асимметричных ответов: киберпространство в гибридной войне/Зеркало недели: международная общественно-политическая газета.-2015.-№ 6. - С. 3.;

5. Магда Є. Виклики гібридної війни: інформаційний вимір/Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. - 2014. - № 5. - С. 138-142.
6. Гойман О.О. Маніпулювання масовою свідомістю в умовах сучасної гібридної війни Грані. - 2015. - № 1. - С. 50-56
7. Требін М. П. Україна перед воєнними викликами сучасності Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. - 2014. №4 (23).-С.246-251.
8. Предборський, Валентин "Гібридна війна" як відбиття закономірностей розвитку суспільства незавершеної трансформації/Формування ринкових відносин в Україні. - 2014. - № 10. -С. 13-18
9. Интервью Франка ван Каппена. Гибридная война Путина – никто не знает, как ответить//Аргумент, 28.04.2014. – [Е. ресурс]. - Режим доступу: <http://argumentua.com/stati/gibridnaya-voyna-putina-nikto-ne-znaet-kak-otvetit> (дата звернення 22.08.2016 г.).
10. Гібрид [Е. ресурс]. - Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B8%D0%B1%D1%80%D0%B8%D0%B4>
11. Щербак А. А. История ботаники в России до 60-х годов XIX века (додарвиновский период). – Новосибирск: "Наука", 1979. – 368 с.
12. Війна [Е. ресурс]. - Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0>
13. Россия - 2016: контуры гибридной войны». Киев, 13 апреля 2016 года.
14. Евгений Магда. Гибридная война: выжить и победить,;
15. Мишель Фуко. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук. Перевод на русский язык: В. П. Визгин, Н. С. Автономова. – М., «Прогресс», 1977.//Электронная публикация: Центр гуманитарных технологий. – 20.06.2012. [Е. ресурс]. - Режим доступу: <https://gtmarket.ru/laboratory/basis/5169>
16. «Порядок дискурса» Мишеля Фуко: кто управляет знаниями, управляет всем//Заголовок з екрану/ [Е. ресурс]. - Режим доступу: <https://monocler.ru/poryadok-diskursa-fuko/>
17. [Е. ресурс]. - Режим доступу: <http://besttoday.ru/posts/11229.html>
18. Россия - 2016: контуры гибридной войны». Киев, 13 апреля 2016 года. [Е. ресурс]. - Режим доступу: <https://www.slideshare.net/AnnaMakota/2016-60861130>
19. Олександр Сушко, науковий директор Інституту Євро-Атлантичного співробітництва, для УП. [Е. ресурс]. - Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/articles/2008/08/12/3517426/>

REFERENCES

1. [Е. sours]. - Rezhym dostupu: <http://bintel.com.ua/uk/article/gibrid-war/>
2. Svitova hibrydna viyna: ukrayins'kyi front: monohrafiya / za zah. r ed. V. P. Horbulina. – К.: NISD, 2017. – 496 s.
3. Tak shcho zh take hibrydna viyna? i chy hibrydna viyna v Ukraini? [Е. sours]. - Rezhym dostupu: <https://www.armyfm.com.ua/tak-shho-zh-take-g%D1%96bridna-v%D1%96jna-%D1%96-chi-g%D1%96bridna-v%D1%96jna-v-ukra%D1%97n%D1%96/>
4. Horbulin V. "Hybrydnaya voyna" kak klyuchevoy ynstrument rossyyskoy heostrategy revansha Zerkalo nedely: mezhdunarodnaya obshchestvenno-polytycheskaya hazeta. - 2015. - № 2. - S. 3.; V poyskakh asymmetrychnykh otvetov: kyberprostranstvo v hybrydnoy voyne/ Zerkalo nedely: mezhdunarodnaya obshchestvenno-polytycheskaya hazeta. - 2015. - № 6. - S. 3.;
5. Mahda YE. Vykylyky hibrydnoyi viyny: informatsiynny vymir/Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoyi Rady Ukrainy. - 2014. - № 5. - S. 138-142.
6. Hoyman O.O. Manipulyvannya masovoyu svidomistyu v umovakh suchasnoyi hibrydnoyi viyny Hrani. - 2015. - № 1. - S. 50-56
7. Trebin M. P.Ukrayina pered voyennymy vykylykamy suchasnosti Visnyk Natsional'noho universytetu "Yurydychna akademiya Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho". . Seriya: Filosofiya, filosofiya prava, politolohiya, sotsiolohiya. - 2014. №4 (23).-S.246-251.
8. Predbors'kyi, Valentyn "Hibrydna viyna" yak vidbyttya zakonimostey rozvytku suspil'stva nezavershenoyi transformatsiyi/Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini. - 2014. - № 10. -S. 13-18
9. Ynterv'yu Franka van Kappena. Hybrydnaya voyna Putyna – nykto ne znaet, kak otvetyt//Arhument, 28.04.2014. – [Е. sours]. - Rezhym dostupu: <http://argumentua.com/stati/gibridnaya-voyna-putina-nikto-ne-znaet-kak-otvetit> (data zvernennya 22.08.2016h.).
10. Hibryd [Е. sours]. - Rezhym dostupu: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B8%D0%B1%D1%80%D0%B8%D0%B4>
11. Shcherbakova A. A. Ystoryya botanyky v Rossyy do 60-kh hodov XIX veka (dodarvynovskyy peryod). – Novosybyrsk: "Nauka", 1979. – 368 s.
12. Viyna [Е. sours]. - Rezhym dostupu: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0>
13. Rosyya - 2016: kontury hybrydnoy voyny».Kyeв, 13 aprelya 2016 hoda.
14. Evhenyy Mahda. Hybrydnaya voyna: vyzhyt' y pobedyt',;
15. Myshel' Fuko. Slova y veshchy. Arkheolohyya humanytarykh nauk. Perevod na russkyy yazyk: V. P. Vyz'hyn, N. S. Avtonomova. – М., «Prohress», 1977.//Élektronnaya publikatsyya: Tsentr humanytarykh tekhnolohyy. – 20.06.2012. [Е. sours]. - Rezhym dostupu: <https://gtmarket.ru/laboratory/basis/5169>
16. «Poryadok dyskursа» Myshelya Fuko: kto upravlyayet znanyyamy, upravlyayet vsem//Zaholovok z ekranu/ [Е. sours]. - Rezhym dostupu: <https://monocler.ru/poryadok-diskursa-fuko/>
17. [Е. sours]. - Rezhym dostupu: <http://besttoday.ru/posts/11229.html>
18. Rosyya - 2016: kontury hybrydnoy voyny». Kyev, 13 aprelya 2016 hoda. [Е. sours]. - Rezhym dostupu: <https://www.slideshare.net/AnnaMakota/2016-60861130>
19. Oleksandr Sushko, naukovyy dyrektor Instytutu Yevro-Atlantychnoho spivrobotnytstva, dlya UP. [Е. sours]. - Rezhym dostupu: <https://www.pravda.com.ua/articles/2008/08/12/3517426/>

Hybrid war in the paradigm of modern theory of knowledge

B. Kalinichenko

Abstract. The article deals with the phenomenon of hybrid warfare from the standpoint of evolutionary epistemology; it is noted that most publications about it are from the standpoint of reflection theory, and therefore emphasizes that hybrid warfare is a combination of traditional and unconventional methods of warfare, which include the use of special forces, irregular armed forces, support for internal disturbance and separatist movements, information and advocacy, diplomatic activities, cyberattacks, economic pressure, etc.; at the same time, a view from the standpoint of the methodology of evolutionary epistemology sheds light on the deeper dependencies and more powerful determinants in the thinking and behavior of the RF government, which leads an aggressive war against Ukraine, since hybridity here manifests itself in the blending of the forms of being incompatible with civilizations: forms of thinking, worldview, worldview, ideology of behavior and information - from which the means and technologies of warfare are borrowed.

Keywords: war, hybrid, evolutionary epistemology, worldview, technocratism, ideology, militarism, politics, industrial civilization, information civilization, thinking, aggressor state, methods, era.